

Streszczenie pracy doktorskiej „Geopolityczny wymiar rywalizacji Stanów Zjednoczonych Ameryki i Chińskiej Republiki Ludowej po zimnej wojnie”, autorstwa mgr. Piotra Kaczmarka, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. Włodzimierza Malendowskiego na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Praca analizuje proces rywalizacji między Stanami Zjednoczonymi Ameryki i Chińską Republiką Ludową po zakończeniu zimnej wojny. Postępujący upadek Związku Radzieckiego pozwalał przypuszczać, że ukształtuje się ład międzynarodowy, w którym wiodącą pozycję będą sprawowały Stany Zjednoczone, pozbawione równorzędnego rywala, stanowiącego realne zagrożenie dla ich pierwszeństwa. Dynamiczny rozwój Chin z końca XX i początku XXI wieku, sprawił, że upatruje się w nich wyzwanie dla amerykańskiej dominacji, a stosunki obu państw postrzega się jako rywalizację mocarstwa dominującego i pretendenta do dominacji. Amerykańskie elity polityczne, świadome wzrostu chińskiego znaczenia w świecie, starają się utrzymać status największej globalnej potęgi.

Rozległość i wielowątkowość stosunków chińsko-amerykańskich wymusza koncentrację na wybranych aspektach stosunków wzajemnych. Rywalizacja między nimi przebiega zarówno na płaszczyźnie militarnej, jak i ekonomicznej oraz politycznej. Dokonująca się zmiana układu sił w świecie, uzasadnia upatrywanie w relacjach tych dwóch mocarstw najważniejszych stosunków dwustronnych w XXI wieku, od których będzie zależał ład międzynarodowy w obecnym stuleciu. Jednocześnie, pomimo coraz wyraźniejszych znamion rywalizacji pomiędzy państwami występuje daleko posunięta współpraca. Strategia „azjatyckiego zwrotu” jest amerykańską reakcją na wzrost znaczenia Chin w Azji. Chiny systematycznie zwiększają swoje oddziaływanie ekonomiczne, militarne, polityczne i kulturowe. Jednak ekspansja chińska wykracza poza obszar Azji, „Państwo Środka” coraz śmielej wkracza do stref wpływów mocarstw „Zachodu”

Głównymi celami pracy było: wyjaśnienie wzrostu znaczenia regionu Azji i Pacyfiku w świecie, scharakteryzowanie rywalizacji Stanów Zjednoczonych i Chin w wymiarze regionalnym i globalnym oraz określenie możliwych kierunków rozwoju relacji bilateralnych w przyszłości. Celom ogólnym podporządkowano cele szczegółowe. Główna hipoteza pracy zakładała, że rozwój militarny Chin stanowi zagrożenie dla pozycji USA w regionie Azji i Pacyfiku. Druga z hipotez zakładała, że rozwój militarny Chin wpływa na wzrost napięć w stosunkach ze Stanami Zjednoczonymi, a proces ten będzie w przyszłości coraz bardziej widoczny.

Dla realizacji celów badawczych posłużono się metodami badawczymi, takimi jak: metoda porównawcza, metoda dedukcyjna, metoda indukcyjna, metoda instytucjonalno-prawa oraz metoda scenariuszowa. Ze względu na przedstawienie stosunków chińsko-amerykańskich jako rywalizacji, szerokie zastosowanie znalazły założenia neorealizmu oraz geopolityki. Pozwoliło to spojrzeć na stosunki amerykańsko-chińskie jako rywalizację potęgi morskiej z potęgą lądową. W pracy dokonano spojrzenia na relacje tych państw z kilku możliwych perspektyw. Odniesiono się również do chińskiego spojrzenia na świat i coraz większej świadomości „Państwa Środka” jego rosnącej potęgi.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, poprzedzonych wstępem i zwieńczonych zakończeniem, stanowiącym podsumowanie całości rozważań. Rozdział pierwszy poświęcony został geopolitycznemu wymiarowi rywalizacji państw. Określono w nim najważniejsze założenia teoretyczne i przedstawiono podstawowy, stosowany w pracy aparat pojęciowy. W rozdziale drugim skoncentrowano się na polityce Stanów Zjednoczonych w Azji Wschodniej. Przedstawiono wzrost znaczenia regionu Azji i Pacyfiku w świecie, najważniejsze interesy regionalne USA, sposób postrzegania Chin oraz rozwój strategii w II dekadzie XXI wieku. Rozdział trzeci dotyczył strategii Chin. Scharakteryzowano w nim, główne źródła chińskiej potęgi, podstawy polityki zagranicznej i obrony, modernizację armii oraz rozwój potęgi morskiej. W czwartym rozdziale dokonano analizy regionalnego wymiaru rywalizacji, koncentrując się na wymiarze militarnym i pozamilitarnym, a także wskazano wpływ rozwoju Chin na bezpieczeństwo w Azji. W ostatnim rozdziale skupiono się na globalnym wymiarze rywalizacji. Porównano stosunki chińsko-amerykańskie do amerykańsko-radzieckich z czasów zimnej wojny, stosunek państw do porządku międzynarodowego, a także określono wpływ ekspansji Chin na zagrożenie amerykańskich interesów oraz podjęto się próby prognozy w postaci omówienia pięciu scenariuszy. W zakończeniu pracy odniesiono się do założeń wstępnych oraz przedstawiono najważniejsze wnioski.